REDOVITI ČLANOVI

ANĐELKO AKRAP

Anđelko Akrap rođen je 1954. u Bisku, općina Sinj (sada Grad Trilj). Srednju školu i Ekonomski fakultet (1979.) završio je u Zagrebu. Magistarski rad je obranio na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu 1991. i na istom fakultetu doktorsku disertaciju 1997. Zaposlen je na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu: od 1992., kao asistent, od 1997., kao docent, od 2001., kao izvanredni profesor, od 2007. kao redoviti profesor a od 2012. kao redoviti profesor u trajnom zvanju na Katedri za demografiju Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Održava nastavu na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu i nositelj je kolegija *Demografija* i *Demografsko socijalni razvoj* na diplomskom studiju i na doktorskom studiju kolegija *Stanovništvo i razvoj*. U okviru nastavničke djelatnosti bio je mentor za 147 završnih radova i 83 diplomska rada, te za četiri doktorata. Od 2012. godine neprekinuto je pročelnik je Katedre za demografiju, prije toga bio je pročelnik u dva mandatna razdoblja od 2004. do 2008. Na doktorskom studiju *Povijest stanovništva* – u organizaciji Sveučilišta u Dubrovniku, Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti – održavao je nastavu iz kolegija *Demografija*. Sudjelovao je u nastavi pojedinih kolegija poslijediplomskih i specijalističkih studija na Ekonomskom, Arhitektonskom i Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te na Hrvatskom vojnom učilištu Dr. Franjo Tuđman (Ratna škola ban Josip Jelačić). Održao je brojna javna predavanja s demografskom tematikom na tribinama u Hrvatskoj i u inozemstvu. Bio je član Nacionalnog odbora za pripremu Međunarodne konferencije UN o stanovništvu i razvoju (Kairo, 1994.), član Radne skupine Vijeća za demografski razvitak, član Radne skupine za izradu strategije razvitka hrvatskog prostora pri Ministarstvu obnove i razvitka Republike Hrvatske te član radne skupine za izradu Nacionalne populacijske politike (Hrvatski sabor 2006.). Od 2004. do 2011. bio je član Savjeta za populacijsku politiku Vlade Republike Hrvatske. Odlukom ministra znanosti, obrazovanja i športa imenovan je 2005. članom Prosudbene skupine za ocjenu prijedloga znanstvenih programa i projekata iz područja društvenih znanosti, te za razdoblje 2011.-2012. članom Stručnog povjerenstva za znanstveno izdavaštvo pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa. Na inicijativu uprave Matice hrvatske, profesor Akrap je 2012. godine utemeljio Odjel za demografiju pri Matici hrvatskoj i bio pročelnik ovog odjela do 2018. godine. Za potpredsjednika Matica hrvatske izabran je 2018. godine. Od 2017. do 2020. bio *je posebni savjetnik (volonter) za demografsku obnovu* predsjednice Republike Hrvatske. Dr. sc. Anđelko Akrap imenovan je 2017. godine, u ime Sveučilišta u Zagrebu, u Odbor za provedbu Sporazuma o suradnji Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Sveučilišta u Zagrebu. Od 2009. godine član je Matičnog odbora za polja politologije, sociologije, demografije, socijalne djelat-

nosti i sigurnosne i obrambene znanosti (Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj), a u mandatnom razdoblju od 2017. predsjednik je ovog odbora. Odlukom Hrvatskog sabora dobio je Godišnju državnu nagradu za znanost za 2006. Za znanstvena istraživanja iz područja demografije dobio je 2006. i 2011. godine nagradu *Mijo Mirković*. Prof. dr. sc. Anđelko Akrap izabran je 25. travnja 2018. za člana suradnika, a 16. listopada 2020. za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Akademik. Anđelko Akrap objavio je preko stotinu znanstvenih i stručnih radova i 8 knjiga. Sudjelovao na preko 50 domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova. Bio je voditelj i istraživač na više znanstveno-istraživačkih projekata o razvoju stanovništva u Hrvatskoj te o činiteljima niskog fertiliteta i fertilitetnoj motivaciji i promjenama u obiteljskim strukturama u 20. stoljeću u Hrvatskoj, čiji su rezultati publicirani u znanstvenim časopisima i knjigama. Dva puta je bio gost urednik časopisa *Društvena istraživanja*: 1999. godine za tematski blok znanstvenih istraživanja pod naslovom *Koliko Hrvatska ima stanovnika nakon Domovinskog rata* [*Društvena istraživanja* 8/5-6 (1999)] i 2011. godine za tematski blok znanstvenih istraživanja pod naslovom *Fertilitet i zaposlenost* [*Društvena istraživanja* 20/1 (2011)]. Dr. sc. Anđelko Akrap bio je član uredništva više znanstvenih časopisa, a jednoga je i sada. Recenzent je 10 znanstvenih knjiga iz područja opće demografije i povijesne demografije. Za više znanstvenih časopisa recenzirao je preko 50 članaka iz područja demografije i povijesne demografije. Usto je recenzirao radove u zbornicima radova sa znanstvenih skupova. Objavljeni znanstveni radovi mogu se svrstati u četiri područja: 1) Istraživanja iz područja ekonomske demografije u kojima dominira tematika determinanti ekonomski aktivnog stanovništva na razini Republike Hrvatske i regija. Složenost proučavanja ove tematike je, kako teorijski, tako i s obzirom na raspoloživost i metodološku usporedivost statističkih podataka, naročito vezana uz česte promjene u regionalizaciji Hrvatske. U radovima iz ovog područja razmatra se utjecaj gospodarskog razvoja na promjene ekonomske strukture stanovništva pri razgraničenju ukupnog stanovništva po kategorijama ekonomske aktivnosti, te demografskim i ekonomsko-socijalnim odrednicama ekonomske aktivnosti u sklopu kojih se posebno prikazuju teorijske spoznaje u kretanju ekonomske aktivnosti ženskog stanovništva. Kako bi se dobio dugoročni uvid u ove teme najčešće je obuhvaćeno razdoblje od druge polovice 19. do kraja 20. stoljeća s karakterističnim podrazdobljima, u kojem su obuhvaćeni gospodarski i politički čimbenici, koji su utjecali na stvaranje regionalnih posebnosti u razvoju stanovništva. Motreno na razini pojedinih regija istražuju se višestoljetni diferencirani demografski procesi na hrvatskom etničkom prostoru, koji, dakao, nisu samo rezultat normalnog razvoja stanovništva već niza vanjskih čimbenika (gospodarske i političke krize, ratovi itd.) od polovine 19. do kraja 20. stoljeća. Upravo u tom kontekstu, istraživački radovi iz ovog područja pokazali su da u razvoju stanovništva pojedinih županija do polovine 20. stoljeća nije moguće uspostaviti jednostavnu relaciju prirodno bogatstvo – porast stanovništva, jer su na njega utjecali, osim prirodnih uvjeta, društveno gospodarski, politički, demografski i zdravstveni uvjeti, te običaji i tradicija. Znanstveni doprinos u radovima iz područja ekonomske demografije očituje se u analitičkoj razradi ekonomske aktivnosti na razini pojedinih županija radeći na izvornom statističkom gradivu, primjenom demografskoj analizi primjerenih metodoloških postupaka. Radovi iz ovog područja imaju značajnu metodološku i aplikativnu vrijednost, jer ukazuju na *kritične* segmente stanovništva/radne snage, na koje bi mjerama politike radne snage i gospodarske politike valjalo djelovati u cilju dugoročnog poboljšanja situacije u domeni formiranja obujma i strukture aktivnog stanovništva. 2) U okviru područja istraživanja činitelja niskog fertiliteta, fertilitetne motivacije i promjena u

obiteljskim strukturama u Hrvatskoj Anđelko Akrap objavio je tri knjige (u suautorstvu) i veći broj radova u znanstvenim časopisima. Istraživanje *Činitelji demografskih kretanja u Republici Hrvatskoj* (2003) – kojega je dr. sc. Anđelko Akrap bio voditelj i autor objavljenih glavnih istraživačkih rezultata – predstavlja u nas prvo istraživanje kojem je cilj bio utvrditi bitne, osobito restriktivne, činitelje niskog fertiliteta u vezi s problemima s kojima se žene susreću pri odluci o rođenju *sljedećeg djeteta*. Istraživanjem su obrađena demografska i ekonomsko-socijalna obilježja ispitanica, veza između razine obrazovanja i broja djece te utjecaj istraživanjem obuhvaćenih brojnih socijalitetnih varijabli (veza između broja djece generacije, ispitanica i generacije njihovih majki, promjene u sustavu vrednota te ekonomski, socijalni i psihološki činitelji koji utječu na planiranje djece itd.). Ova istraživanja polazište su za znanstveno utemeljenu obiteljsku politiku u Hrvatskoj, koja se dijelom mjera poklapa s implicitnom populacijskom politikom. U okviru znanstvenog projekta *Socijalitetni sterilitet u Hrvatskoj – zašto smo neoženjeni i neudane* (2006), istraženi su činitelji socijalitetnog steriliteta, tj. onog koji nije posljedica biološke neplodnosti, koji je, razmjerno po opsegu, novija društvena pojava, i ima znatan utjecaj na trendove fertiliteta u Hrvatskoj. Metodama anketiranja i opažanja, u reprezentativnim skupinama žena i muškaraca, identificirani su dominantni činitelji za Hrvatsku koji su uvjetovali neulazak u brak žena i muškaraca i neimanja djece. Istraživana se populacija u trenutku istraživanja nalazila u dobi od 35 do 44 godine života. Logičnim slijedom *kritičnih segmenata* u okviru fertilitetne tematike istražena je, u okviru znanstveno-istraživačkog projekata *Fertilitet i zaposlenost u Hrvatskoj* (2011), zaposlenosti, ponajprije žena, i fertilitetna motivacija u suvremenim društvenim i gospodarskim uvjetima. Pojedini segmenti ovog istraživanja objavljeni su u knjigama i znanstvenim časopisima. Istraživanje je provedeno kvantitativnom i kvalitativnom analizom. Cilj je bio istražiti povezanost između sektora zaposlenosti žena i razine fertiliteta u Hrvatskoj, te utvrditi snagu povezanosti razine obrazovanja žena s njihovim demografskim ponašanjem, prije svega s dobi rađanja pravog djeteta i brojem djece. U tom sklopu ispitano je i koliko je razvijena infrastruktura za usklađivanje obiteljskog i poslovnog života, te istovremeno i kakav model obitelji preferiraju zaposlene žene u Hrvatskoj. Knjige i znanstveni radovi iz ovog područja, nezaobilazna su podloga i izvor informacija za oblikovanje pojedinih segmenta populacijske, socijalne i ekonomske politike, a posebno su relevantni za politiku ukupne zaposlenosti i zaposlenosti žena u Hrvatskoj. 3) Područje istraživanja o promjenama u obiteljskim strukturama tijekom 20. stoljeća obuhvaća analizu – u okviru tzv. *demografije struktura* – sa šireg, povijesno-gospodarskog, povijesno-političkog i socio-tradicijskog aspekta. U okviru ove tematike dr. sc, Anđelko Akrap objavio je veći broj znanstvenih radova. Uz vremensku seriju demografsko-analitičkih pokazatelja obiteljskih struktura kroz čitavo 20. stoljeće u znanstvenim radovima se razmatraju glavni gospodarski i socijalno-demografski činitelji koji su utjecali na transformaciju od tradicionalne patrijarhalne obitelji ka građanskoj obitelji u Hrvatskoj. Na temelju empirijskog istraživanja, autor je identificirao i analizirao četiri, relativno kratka, prijelomna razdoblja u 20. stoljeću, u kojima je ubrzan intenzitet društvenih i gospodarskih promjena, te u skladu s time i promjene u obiteljskim strukturama. U okviru ovog područja istraživanja dominira razdoblje nakon Drugog svjetskog rata kad su ubrzane promjene privredne strukture uvjetovale opadanje broja članova u kućanstvima i obitelji. Dio istraživanja odnosi se na kretanje broja živorođene djece prema: broju članova u kućanstvu i tipu obitelji u kojima je dijete rođeno, redoslijedu rođenja, broju uzdržavane djece iz brakova koji se razvode kao i razvedenim brakovima prema trajanju braka i starosti muža i žene u trenutku razvoda. Istraživanje se temelje na izvornom statističko-demografskom gradivu.

Osim općerazvojnih, razmotreni su i specifični činitelji koji su u Hrvatskoj utjecali na prijelaz iz tradicionalnih u suvremene obiteljske strukture. Pri tome se promjene u obiteljskim strukturama i njihovim sastavnicama povezuju s bitnim demografskim procesima u Hrvatskoj, prvenstveno s procesom prirodne depopulacije, tj. prirodnog smanjenja stanovništva, te interakcijom s promjenama u obiteljskim strukturama i bitnim sastavnicama prirodnog kretanja u Hrvatskoj. Posebno valja istaknuti istraživanja raznovrsnih demografskih, društvenih, gospodarskih i političkih utjecaja kao i raznorodnih kultura koje su se tijekom povijesti preslojavale na prostoru današnje Hrvatske, a imale su utjecaja, na pojedinim prostorima Hrvatske, na oblikovanje posebnosti u obiteljskim strukturama. Znanstvenim istraživanjima iz ovog područja istraživanja dan je vrijedan doprinos politici prema stanovništvu, ne samo kao vrijedan izvor relevantnih informacija, već i u području razrade drugih politika, napose socijalne politike. 4) Ovo područje istraživanja odnosi se na diferencijalnu metodologiju vitalne statistike u Hrvatskoj. Važno mjesto u znanstveno-istraživačkom opusu Anđelka Akrapa zauzima bavljenje regionalnim demografskim i gospodarskim implikacijama svojevrsne *dvojnosti* hrvatskog stanovništva, tj. onog u zemlji i u inozemstvu, i to od Popisa 1971. do Popisa 2001. godine. Valja naglasiti kako istraživanje navedene problematike, pored poznavanja demografskoj analizi primjerenih metodoloških postupaka, zahtijeva rad na opsežnoj i raznovrsnoj izvornoj statističko-demografskoj građi, teorijskoj i analitičkoj. Znanstveni radovi ove skupine su usmjereni na istraživanje demografskih učinaka zapošljavanja u inozemstvu u 1960-ima i 1990-ima, ponajviše na ubrzanje depopulacijskih procesa u Hrvatskoj, osobito u seoskim naseljima do kraja 1990-ih. U više znanstvenih radova autor je kvantitativno utvrdio doprinos zapošljavanja u inozemstvu, kao vanjskog čimbenika, prvo, ubrzanju procesa deagrarizacije i deruralizacije u Hrvatskoj i, drugo, nakon toga prirodnoj i ukupnoj depopulaciji Hrvatske te promjenama u temeljnim demografskim strukturama. Tematizirana istraživanja i u suvremenim prilikama imaju aplikativnu vrijednost jer između stanovništva u zemlji i u inozemstvu postoji mnogostruka isprepletenost. Dio uzdržavanog stanovništva u zemlji živi na teret ekonomski aktivnih u inozemstvu, bilo da njihova djeca žive u domovini ili uzdržavaju roditelje bez osobnih prihoda u Hrvatskoj, pa je to još jedan razlog zbog čega ne možemo u potpunosti odvojiti ova dva kontingenta.

Anđelko Akrap je napisao veći broj stručnih radova i studija, prikaza knjiga i prijevoda stručne literature. Sudjelovao je u pripremama i izradi programa za demografske skupove i istraživanja. Bio je voditelj osam znanstveno–istraživačkih projekata i suradnik/istraživač na četiri. Napisao je osam opsežnih stručnih studija. Pri tome osobito valja istaknuti istraživački projekt *Kretanje ukupnoga broja stanovnika Republike Hrvatske od popisa 1991. do 1998. godine i kvantificiranje pojedinih sastavnica*, u kojem je razmatrao relevantne demografske promjene izazvane ratom i gospodarskom krizom u Hrvatskoj u navedenom razdoblju. Da bi se mogao procijeniti ukupan broj prisutnog stanovništva u Hrvatskoj i u pojedinim županijama kao i dobno-spolnu strukturu za navedeno razdoblje, valjalo je utvrditi nastale demografske agregatne i strukturne promjene primjenom adekvatnih demografsko-statističkih metoda, te uvrstiti u te procjene utjecaj mnogih, za Hrvatsku tada specifičnih, čimbenika (političkih, napose rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, broj i strukturu prognanika i izbjeglica, pojedine tipove migracije vezane uz rat i poraće, ratne i poratne gospodarske čimbenike). Anđelko Akrap bio je voditelj i autor većeg broja demografsko-analitičkih istraživanja čiji su rezultati naišli na veliki interes znanstvene i stručne javnosti. Nekoliko stručnih studija spada u područje regionalne demografije radne snage. U tim su studijama utvrđene demografske odrednice dinamike ponude rada na tržištu radne snage na razini Hrvatske i pojedinih županija,

te različite tendencije i intenzitet procesa ukupnog starenja, kao i budući procesi promjena (ukupni i parcijalni) u dobnoj strukturi našeg stanovništva. Održao je velik broj javnih predavanja te sudjelovao u brojnim radio i televizijskim emisijama i na stručnim skupovima s demografskom tematikom. Kako je već navedeno, Anđelko Akrap u svojim znanstvenim radovima razmatra demografske fenomene sa šireg, povijesno-gospodarskog, povijesno-političkog, geografskog i socio-tradicijskog aspekta. Upravo takav pristup omogućava širinu u analizi diferencijalnih demografskih kretanja i procesa, te je iznimno analitički koristan i znanstveno objektivan za istraživanje demografskih procesa u Hrvatskoj u njezinoj prostranzicijskoj etapi razvoja stanovništva koju obilježava jaka depopulacija. U objavljenim knjigama, znanstvenim i stručnim člancima dominira tematika o činiteljima razvoja stanovništva u Hrvatskoj. Svojim je ukupnim znanstvenim i stručnim radom dao značajan i vrijedan doprinos razvoju demografske znanosti napose u području temeljite analize demografskih procesa i sastavnica razvoja stanovništva Hrvatske u prošlosti, sadašnjosti i prema predvidivoj budućnosti. Posebno naglašavamo iznimno vrijedan doprinos analizi modernih demografskih fenomena koji utječu na gospodarski i opće društveni razvoj Hrvatske.

Znanstveni i stručni radovi nakon izbora za člana suradnika HAZU 2018. godine

1. Znanstveni radovi

1. Akrap, Anđelko (2020.), Lokalni identiteti u kontekstu demografskih promjena. U: Zbornik radova *Migracije i identitet: kultura, ekonomija, država* (uredila Perić-Kaselj, Marina), str. 390.– 407. Zagreb: Institut za migracije i narodnost
2. Akrap, Anđelko (2019.), Stanovništvo u Hrvatskoj: čimbenici silaznih trendova. *Obnovljeni život*, 74 (3): 337.–352.
3. Akrap, Anđelko; Ivanda, Krešimir (2019.), Najnovija iseljavanja i promjene u demografskim strukturama Hrvatske. U: Zbornik radova *Socijalno-demografska reprodukcija Hrvatske* (uredio Puljiz, Vlado), str. 25.– 41. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo
4. Akrap, Anđelko (2018.), Demografski tokovi na prostoru Cetinske krajine od početka 19. do početka 21. stoljeća. U: Zbornik radova *Međunarodni znanstveni skup o 300. obljetnici slavne obrane Sinja 1715. godine –1715.–2015.*, (uredili Grbavac Josip i Dukić Josip), str. 201. – 229. Sinj: Franjevački samostan Gospe Sinjske, Viteško alkarsko društvo, Grad Sinj i gradovi i općine Cetinske krajine
5. Akrap, Anđelko; Strmota, Marin; Ivanda, Krešimir (2018.), Ekonomska aktivnost stanovništva u Hrvatskoj u dobi od 55 do 64 godine i potencijalne rezerve radne snage. U: Zbornik radova *Modeli razvoja hrvatskog gospodarstva* (uredili Družić, Gordan i Družić, Ivo), str. 3.– 21. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
6. Akrap, Anđelko (2018.). Depopulacijske tendencije u Slavoniji. U: Zbornik radova *Kamo ide istočna Hrvatska? – Demografsko stanje, prognoze i traženje izlaska iz krize Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema* (uredili Aračić, Pero; Šanjek, Franjo; Ćurić, Mirko), str. 39.– 73. Zagreb – Đakovo: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Đakovu

2. Stručni radovi

1. Akrap, Anđelko (2018.), Hrvatska više nikada neće doseći broj stanovnika koji je imala 1991. U: *Pogled u budućnost 2068*. Zagreb: Večernji list /*Specijal – znanost*/, str. 83-85.
2. Akrap, Anđelko; Ivanda, Krešimir (2018.), Demografski podaci po županijama. U: *Županije - razvojna raznolikost i gospodarski potencijali* (uredio Savić, Zvonimir), str. 30.–32. Zagreb: Hrvatska gospodarska komora

3. Znanstveni i stručni skupovi

1. Akrap, Anđelko (2019.), Projekcije radnog kontingenta u Hrvatskoj do 2050. Izlaganje na konferenciji *Može li Hrvatska bez stranih radnika?* Zagreb: Hrvatska gospodarska komora, 18. lipnja 2019.
2. Akrap, Anđelko (2019.), Antun Radić i demografske prilike na prijelomu 19. i 20. stoljeća. Izlaganje na znanstvenom skupu *Život i djelo Antuna Radića*. Desno Trebarjevo: Matica hrvatska i Kulturni centar braće Radić, 28. listopada 2019.
3. Akrap, Anđelko (2019.), Predvidive demografske promjene u Hrvatskoj. Izlaganje na forumu *Dani energije u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatsko energetsko društvo, 15. studenog 2019.
4. Akrap, Anđelko (2019.), Demografske promjene na prostoru kontinentalne Dalmacije. Izlaganje održano u panel diskusiji *Demografija kontinentalne Dalmacije kao preduvjet opstanka života*. Split: Slobodna Dalmacija, 22. svibnja 2019.
5. Akrap, Anđelko (2018.), Demografski trendovi na prostoru: Bjelovarsko-bilogorske, Međimurske i Varaždinske županije. Izlaganje na okruglom stolu *Demografski izazovi iz županijske perspektive,* u okviru Operativnog programa Upravljanja ljudskim potencijalima – Socijalni fond EU, kao dio projekta *Povećanje efikasnosti i održivosti rada gospodarsko-socijalnih vijeća Bjelovarsko-bilogorske županije, Međimurske županije i Varaždinske županije*. Bjelovar: 2. listopada 2018.
6. Akrap, Anđelko (2018.), Ishod demografskih trendova u Hrvatskoj. Izlaganje na okruglom stolu *Demografski aspekti zdravalja djece.* Zagreb: Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, 12. studenog 2018.
7. Akrap, A. (2018.), Predvidive demografske promjene u ekonomskoj strukturi Hrvatske. Izlaganje na znanstvenom skupu *Reprodukcijsko zdravlje, planiranje obitelji i demografska politika*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Razred za medicinske znanosti, 23. studenog 2018.
8. Akrap, Anđelko (2018), Lokalni identiteti u kontekstu demografskih promjena. Izlaganje na Međunarodnoj znanstveno-stručnoj konferenciji *Migracije i identitet, kultura, ekonomija, država*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, od 6. do 8. prosinca 2018.